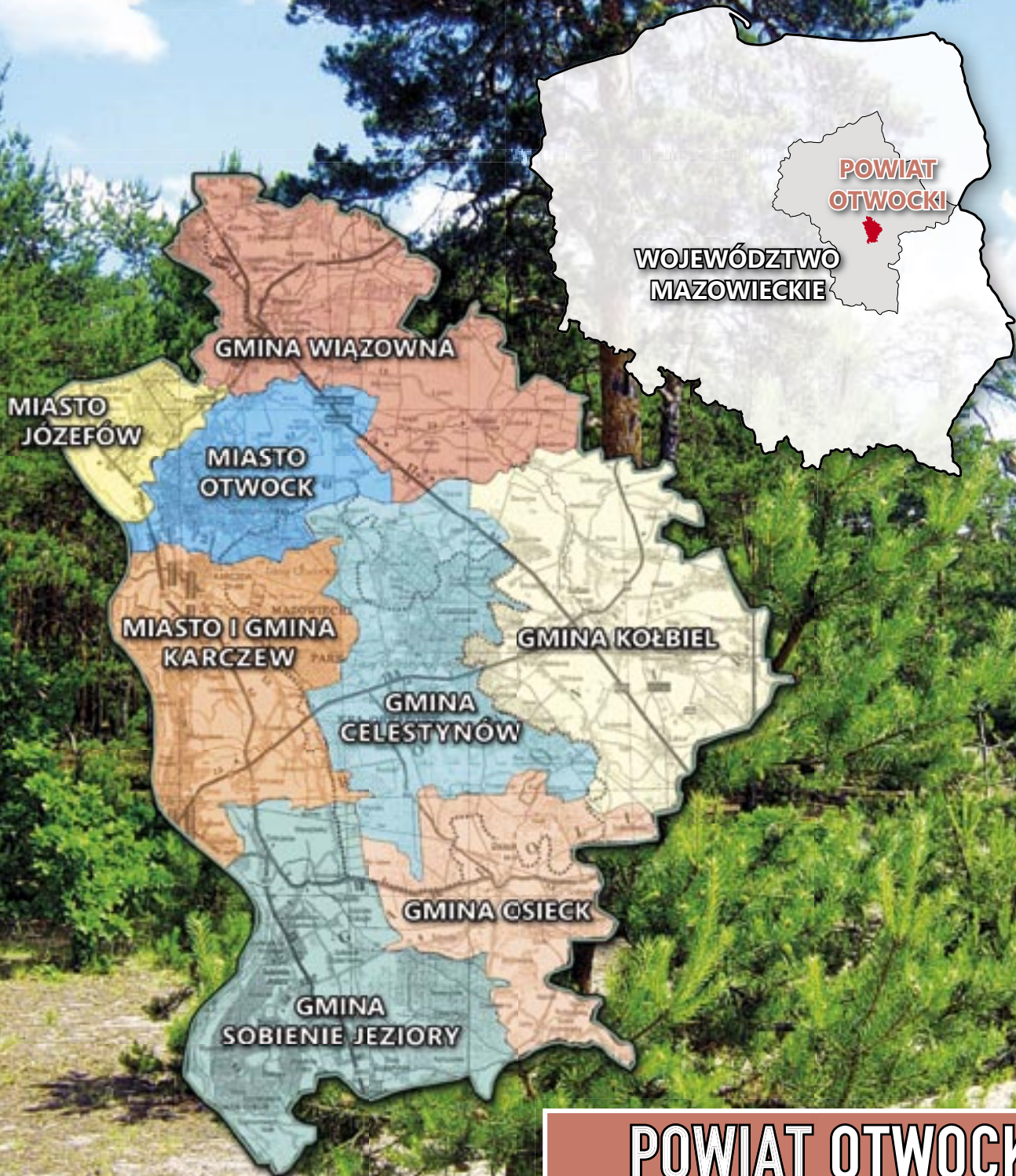

Powiat Otwocki

Lider Sosnowych Klimatów

POWIAT OTWOCKI

Rzeka Świder w Tarachowiznie - *The Świder River in Tarachowizna*
Ratusz w Otwocku - *Town Hall in Otwock*
Chałupa w Ponurzyca - *A cottage in Ponurzyca*

Powiat Otwocki / Otwock District

Powiat otwocki obejmuje 615 km² tuż za progiem Warszawy. Trzy miasta - Otwock, Józefów i Karczew - oraz 135 wsi posiada łącznie około 115 tysięcy mieszkańców. W skład powiatu wchodzi osiem gmin: Celestynów, Józefów, Karczew, Kołbiel, Osieck, Otwock, Sobienie Jeziory oraz Wiązowna. Potencjał rozwojowy powiatu lokuje go w czołówce wszystkich powiatów Polski. Zaletami regionu są znakomite położenie - bliskie sąsiedztwo metropolii, dostępność komunikacyjna, jakość rynku pracy, infrastruktura otoczenia biznesu oraz dogodne warunki do rekreacji i wypoczynku - prawdopodobnie najlepsze w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy.

Przebiegające przez obszar powiatu tranzytowe szlaki drogowe: Berlin-Warszawa-Moskwa oraz Warszawa-Lublin-Lwów-Kijów, linie kolejowe oraz niewielka odległość od Lotniska Okęcie, tworzą znakomite warunki dla komunikacji i transportu. Wysoka atrakcyjność regionu wiąże się również z planowaną

budową autostrady A-2 w północnej części powiatu. Zachodnią granicę regionu wyznacza Wisła - największa ozdoba mazowieckiego pejzażu i rarytas przyrodniczy w skali kontynentu. Na żyznym wiślany tarasie z malowniczymi starorzeczami niepodzielnie panują wspaniałe sady i uprawy warzyw. Wyżej położone obszary z oryginalnym krajobrazem zalesionych wydm, z charakterystyczną zabudową osiedli, zatopioną w zieleni sosen oferują jeden z najbardziej interesujących polskich pejzaży. Taka sceneria w połączeniu z leczniczymi walorami klimatu i bliskością Warszawy, zadecydowała przed ponad stu laty o powstaniu największych miast powiatu - Otwocka i Józefowa. Położoną we wschodniej części regionu krainę pól na Równinie Garwolińskiej urozmaicają doliny małych rzek - Świdra i jego dopływów, z których największym jest Mienia. Wśród podwarszawskich powiatów, otwocki wyróżnia się wysoką lesistością.

The territory of the Otwock District covers 615 sq. km just by the outskirts of Warsaw. The three towns, Otwock, Józefów and Karczew, as well as 135 villages have a total population of about 115 thousand inhabitants. The district is constituted by the eight communes, Celestynów, Józefów, Karczew, Kołbiel, Osieck, Otwock, Sobienie Jeziory and Wiązowna. The potential of its development places it at the head of all administrative districts in Poland. The advantages of the region are, above all, due to its excellent location neighbouring Warsaw metropolis, good access, quality of the job market and the infrastructure for business development as well as ideal conditions for rest and recreation, arguably the best within the immediate surroundings of Warsaw.

The Berlin-Warsaw-Moscow and Warsaw-Lublin-Lviv-Kiev transit road routes which cross the region, rail lines and the vicinity of Okęcie Airport all enable fast and convenient goods movement and passenger traffic. The attractiveness of the region will grow even more when the A2 motorway is completed, which is planned to cross the north part of the district. The

western border of the region is marked by the Vistula River considered to be the finest embellishment and natural rarity on the European scale. Wonderful orchards and vegetable crops are predominating on the fertile terrace of the Vistula River with picturesque lakes - cut off river beds. Lying higher and embellished with wooded sand dunes, the next terraces and characteristic housing estates buried in the green of the pine woods constitute one of the most interesting landscapes of Mazovia and of all Poland. For over a hundred years, this type of natural scenery, in connection with the healthy values of the climate and the vicinity of Warsaw, has been decisive in the development of the two current biggest towns in the district, Otwock and Józefów. The small river valleys of the Świdra and its tributaries, of which Mienia is the longest, differentiate the landscape of open fields situated in the region of the Garwolin Plain on the eastern side of the district. Among the administrative districts in the vicinity of Warsaw, the Otwock District distinguishes itself for its vast pine forests.

Nad Wisłą we wsi Glinki - *By the Vistula River In Glinki Village*

Wielkim bogactwem są właśnie rozległe bory, bezcenne przyrodniczo łąki i torfowiska oraz naturalne, dzikie koryta Wisły i Świdra. Takie nagromadzenie walorów środowiska tuż za progiem warszawskiej metropolii zdecydowało o utworzeniu Mazowieckiego Parku Krajobrazowego, licznych rezerwatów i jest atutem współdecydującym o potencjale rozwojowym całego regionu oraz magnesem dla turystów. Mimo sąsiedztwa obszarów o dużej koncentracji przemysłu region wyróżnia znakomity stan czystości powietrza, odpowiadający surowym normom określonym dla uzdrowisk.

Ziemie wchodzące dziś w skład powiatu były zamieszkałe już 14 - 10 tysięcy lat temu. W pobliżu ujścia Świdra do Wisły archeolodzy odkryli na początku ubiegłego wieku liczne kamienne narzędzia. Od miejsca odkrycia nazwano je kulturą świderską. Są to również najstarsze ślady pobytu ludzi w północnej Polsce. Lata 60. przyniosły kolejne rewelacyjne odkrycia. Na wydmach pośród łąk opodal wsi Całowanie, natrafiono na unikalne w skali całego świata stanowiska archeologiczne, pozwalające ustalić przy pomocy datowania szczątków organicznych metodą C14 dokładną chronologię późnego paleolitu na przestrzeni od Atlantyku aż po góry Uralu. Od zarania historii Państwa losy regionu związane były z dziejami Mazowsza, które od 1138 roku było przez kilka wieków niezależną dzielnicą, rządzoną przez księżęta z dynastii Piastów. Kres mazowieckiej niepodległości przychodzi w 1526

roku i księstwo już jako województwo mazowieckie włączono do Korony. Przez długie wieki prawobrzeżne Mazowsze jako obszar przylegający do niespokojnego pogranicza z Jaćwieżą, Litwą i Rusią było rzadko zaludnione, a pierwsze tutejsze osady otrzymały prawa miejskie w XVI wieku. Były to: Kołbiel (1532), Karczew (1548), Glinianka (1557) i Osiek (1558, siedziba starostwa niegrodowego). Wojny i upadek kraju w XVII w. przyczyniły się również do zahamowania rozwoju opisywanego regionu i spadku liczby ludności. Ożywienie ekonomiczne w kolejnym stuleciu wiąże się z działalnością rodu Bielińskich, którzy po 1663 r. stali się gospodarzami dóbr z ośrodkiem w Otwocku Wielkim, gdzie na przełomie XVII i XVIII w. powstała najwspanialsza rezydencja na prawobrzeżnym Mazowszu i zarazem najbardziej malowniczo położony barokowy pałac w Polsce.

W latach 70. obiekt stał się luksusową rezydencją rządową. W następnej dekadzie był miejscem pobytu internowanego Lecha Wałęsy, w innych okolicznościach bywały tu delegacje zagraniczne zapraszane przez władarzy PRL i RP, podejmowali gości i wypoczywali prezydenci RP. Dziś, zwiedzający mogą podziwiać wnętrza rezydencji i wspaniały krajobraz uroczyska z jeziorem Rokola wokół pałacu. Dla tysięcy turystów, zwłaszcza zagranicznych, pośpiesznie i niecierpliwie pragnących skosztować smaku polskiego pejzażu poza Warszawą, wizyta w Otwocku Wielkim to konieczne uzupełnienie wrażeń i oczywisty wybór.

Sianokosy w Rudzienku - Haymaking in Rudzienko

In fact, the very wealth of the district is constituted by extensive forests, large meadows and peat bogs, priceless in terms of nature, and the wild natural beds of both the Vistula and Świder Rivers. This accumulation of natural merits, just by the outskirts of Warsaw, determined the foundation of the Mazovian Landscape Park and many other nature reserves. In addition, it has equally been the deciding factor in developing the region's potential and attracting tourists. Despite a small distance from the regions with a high concentration of the industry, the territory of the Otwock District greatly distinguishes itself for its clean air, which, in the case of Otwock, abides to the strictest statutory norms of health resorts.

The territories which today make up the Otwock District were already inhabited between ten and fourteen thousand years ago. Many flintstone tools were discovered by archeologists nearby the estuary of the Świder River into the Vistula in the beginning of the last century. They got the name of 'The Świdzka Culture' from the place where they had been found. They are said to be the earliest traces of human settlement in northern Poland, too. The late sixties brought about the next remarkably rich findings. Some archeological sites that are unique on the world's scale were found on the sand dune situated in the meadows not far from the village of Całowanie. Because of the sites that had been discovered it was possible to determine the exact chronology of the late Paleolithic period in the area stretching from the Atlantic to the Ural Mountains, by using the method of radiocarbon (carbon 14) dating of organic remains. Ever since the dawn of the Polish state, the fate of this region has been interwoven with the history of Mazovia. It was an independent region governed by the princes of the Piast dynasty over a few centuries from 1138 till 1526 when the end of Mazo-

via's independence eventually occurred. The principality having been transformed already into the Mazovia Province was next annexed to the Crown. For many centuries, the right-bank region of Mazovia, adjoining the turbulent borderlands of Jaćwież, Lithuania and Ruthenia, was sparsely populated. The earliest local settlements to gain civic rights were Koźbiel (1532), Karczew (1548), Glinianka (1557), and Osieck (1558, the seat of the provincial). The wars and eventual collapse of the country in the 17th century contributed to the setback in the development of the described region and the decline in its population. The following hundred years were followed by an economic revival, stimulated by the Bieliński aristocratic family that became the landholders of the estates after 1663, with its centre in Otwock Wielki. It was right there that the most magnificent residence of all in the right-bank Mazovia was erected at the turn of the 17th-18th centuries, and even, the most beautiful Baroque palace in Poland as for the scenery.

The object became a stately governmental mansion in the late seventies. In the following decade, it turned a dwelling of Lech Wałęsa who had been interned. In the other circumstances, some foreign delegates were staying in that place, invited by the personages of the Communist Poland (PRL) and Republic of Poland, and the presidents of the Republic of Poland were having rest and entertaining guests there. Today, visitors may admire the interior of the residence as well as the endearing scape of the Rokola Lakeside around the palace. For a mass of tourists, especially foreign ones who are so longing for and in haste to see what the Polish scenery outside Warsaw tastes like, such a visit to Otwock Wielki may be a necessary complement to their impressions and an apparent choice.

Zasadnicze zmiany w krajobrazie okolic oraz rozwój gospodarczy przyniosło wybudowanie w 1835 roku drogi bitej z Warszawy do Lublina i przede wszystkim - linii kolejowej z Warszawy do Lublina w roku 1877. Wkrótce, na zalesionych gruntach u granic majątku w Otwocku Wielkim wybudowano stację kolejową, wokół której powstała letniskowa osada, zwana Villami Otwockimi. Ten typ zabudowy do dziś stanowi o specyfice okolic Otwocka. W tym samym czasie na brzegach Świdra osiedla się znakomity rysownik i ilustrator „Pana Tadeusza” - Michał Elwiro Andriolli, dając początek karierze letniska Świdra. Korzystny mikroklimat borów sosnowych, sąsiedztwo stolicy i dostępność komunikacyj-

na sprawiły, że w 1893 r. powstało w Otwocku pierwsze w nizinnej części Polski sanatorium przeciwgruźlicze. Kilka lat później, szybko rozwijające się „nizinne Zakopane” liczy już kilkaset willi, a na letników i kuracjuszy oczekuje kilkadziesiąt pensjonatów i sanatoriów, wznoszonych w oryginalnym i unikalnym dla regionu stylu drewnianej architektury otwockiej (nadświdrzańskiej) stworzonej przez M.E. Andriollego. Warto pamiętać, że ten nazwany żartobliwie przez K.I. Gałczyńskiego - „świdermajer” jest jedynym obok witkiewiczowskiego stylu zakopiańskiego stylem nowożytnej architektury stworzonym w Polsce.

Some fundamental changes to both the landscape and economic development were marked by the construction of a hard surface road from Warsaw to Lublin in 1835 and, above all, of the rail line from Warsaw to Lublin in 1877. A summer resort, named the Villas of Otwock, emerged around a railway station that had been built in the woodlands bordering the Otwock Wielki estate. Until the present day, the surroundings of Otwock have been specific for this type of housing. At the same time, well-known painter Michał Elwiro Andriolli, who is the author of the drawings and illustrations of “Pan Tadeusz” by Adam Mickiewicz (national romantic poet of great renown, transl.), settled down by the banks of the Świdra River, launching the career of the Świdra summer resort. In 1893, the beneficial microclimate of the pine woods, the vicinity of the capital

city and a good access permitted the establishment of the first health resort with treatment for tuberculosis in the lowlands of Poland. A few years later, the fast developing ‘lowland Zakopane’ could count a few hundred villas as well as dozens of guest houses, and health resorts, waiting for summer holiday makers and patients to come along. They were raised in the unique and original style of the wooden Otwock architecture (the “Nadświdrzański” style, i.e. of the Świdra riverside), created by M. E. Andriolli. It is worth remembering that besides Stanisław Witkiewicz’s Zakopane-like fashion of design, the only style of modern architecture created in Poland is the “Świdmermeier” (it paraphrases the term of the Biedermeier style applied to arts, transl. note), so-called in a jolly manner by Konstanty I. Gałczyński (noted Polish poet, transl.).

W lesie pod Józefowem - *In the woods nearby Józefów*

Dom Pracy Twórczej PAN „Mądralin”
- The House of Creative Work (of the Polish Academy of Sciences) “Mądralin”
Piknik Lotniczy w Góraszce - An air picnic in Góraszka

W 1916 r. Otwock uzyskał prawa miejskie, zaś w roku 1923 otrzymał status uzdrowiska. W 1938 r. wszechstronnie rozwijający się, blisko 20-tysięczny Otwock, odwiedziło prawie 40 tys. kuracjuszy, najczęściej mieszkańców Warszawy. Potwierdzeniem znaczenia i prestiżu kurortu było oddanie do użytku w 1936 r. pierwszej w kraju kolei elektrycznej na odcinku Warszawa - Otwock. Koniec XIX i 1 połowa XX wieku to także okres przyspieszonego rozwoju całego regionu. Prosperuje handel i przetwórstwo mięsne w Karczewie, z tradycjami sięgającymi już XVI wieku. Majątek w Otwocku Wielkim szczylił się posiadaniem największych sadów w Polsce, w Starej Wsi koło Kołbieli funkcjonowała znana w całej Polsce szkoła handlowo-rolnicza. W powojennej rzeczywistości specyfiką okolic Otwocka, rozwijającego swe

funkcje leczniczo-uzdrowiskowe, stał się silny rozwój usług i rzemiosła. Także dziś w czołówce najbardziej dynamicznych i najbardziej atrakcyjnych polskich miast jest Józefów. Dość wspomnieć, że tamtejsze ultranowoczesne Integracyjne Centrum Sportu i Rekreacji zostało wyróżnione w 2003 roku prestiżowym tytułem krajowej Budowy Roku, a józefowska firma Wimet jest wielokrotnym laureatem konkursów „Teraz Polska”. Powiat otwocki przyciąga nie tylko przedsiębiorców. By zapoznać się z awangardą badań naukowych i zaawansowanych technologii trzeba koniecznie odwiedzić Instytut Energii Atomowej i Instytut Problemów Jądrowych w Świerku - dzielnicy Otwocka, lub Centrum Badań Wysokociśnieniowych PAN w Lasku koło Celestynowa.

In 1916, Otwock was granted civic rights, and it was given the status of a health resort in 1923. In 1938, all-round developing Otwock with a population of almost twenty thousand was visited by nearly forty thousand patients, mainly the inhabitants of Warsaw. The evidence of the relevance and prestige of the health resort was the completion of the first electric rail line in Poland stretching between Warsaw and Otwock in 1936. The end of the 19th century and the first half of the 20th century also marked a booming development for the entire region. The meat processing industry and trade, which had traditions reaching back to the 16th century already, were thriving in Karczew. The estate in Otwock Wielki boasted on having the largest apple orchards in Poland, and a school of commerce and farming open in Stara Wieś near Kołbiel was known to have gained national recognition. As an obvious reality after

the war, services and craft flourished in the vicinity of Otwock, which had been expanding its curing ways of a health resort. Józefów also ranks among the leaders of the most dynamic and attractive of all Polish cities. It is enough to mention that its ultramodern Integration Centre of Sports and Recreation was awarded the prestigious title of the Construction of the Year national contest in 2003, and Wimet, Józefów company, has many times been a laureate of the "Now Poland" contest series. The Otwock District does not merely attract businessmen. You really must visit the Institute of Atomic Energy and the Institute for Nuclear Studies in Świerk, Otwock borough, or the Institute of High-pressure Research of the Polish Academy of Sciences (PAN) in Laski nearby Celestynów, so that you might get to know the avant-garde of scientific research and advanced technologies.

Już od 1914 r. w Świdrze funkcjonuje najstarsze w Polsce Obserwatorium Magnetyzmu Ziemskiego, w Ostrowiku działa zaś obserwatorium astronomiczne Uniwersytetu Warszawskiego. Dwie powiatowe szkoły wyższe w Józefowie i Otwocku znakomicie uzupełniają łatwo dostępną ofertę sąsiedniej Warszawy. Rozwój i nowoczesne technologie nie przeszkadzają kultywowaniu tradycji. Powiat otwocki, a zwłaszcza region kołbielski - zaledwie kilka kilometrów za progiem Warszawy, to najbliższy stołecznej metropolii macecznik autentycznego folkloru. Piękne kołbielskie stroje ludowe można zobaczyć nie tylko podczas procesji w dzień Bożego Ciała. Dla świata zuniformizowanej kultury masowej, niwelującej regionalizmy i inności, żywa kultura ludowa i tradycja stanowi bezcenny kapitał.

The oldest Magnetic Observatory in Poland has operated in Świder already since 1914, whereas the astronomical observatory of the University of Warsaw runs in Ostrowik. Two district colleges in Józefów and Otwock complete the offer of adjacent Warsaw perfectly, which is at hand. The progress and brand new technologies are not an obstacle in cherishing the tradition. The Otwock District and the Kołbiel Region most of all, barely a few kilometres' way in the rear of Warsaw, are thought the breeding-ground of authentic folklore, nearest to the metropolis. Beautiful Kołbiel folk dress can be seen during the procession on the feast day of Corpus Christi but not only. Live folk culture and traditional custom like this constitute a capital beyond price for the world of a uniform mass culture, degrading regionalisms and oddities.

Kościół w Gliniance - *A church in Glinianka*
Kaplica w Radachówce - *A chapel in Radachówka*
Kościół w Wiązownie - *A church in Wiązowna*
Kościół w Warszawicach - *A church in Warszawice*

Kamień upamiętniający akcję Kedywu pod Celestynowem
- A stone commemorating the Kedyw action by Celestynów
Dwór Radzin w Celestynowie - A manor house Radzin in Celestynów
Kapliczka we wsi Lasek - A chapel in Lasek Village

Gmina Celestynów / Celestynów Commune

Gmina Celestynów to przede wszystkim lasy, które porastają ponad połowę jej powierzchni, bogate środowisko przyrodnicze chronione w Mazowieckim Parku Krajobrazowym. Dzięki dogodnemu położeniu na obrzeżach aglomeracji warszawskiej stanowi ona zaplecze turystyczno-wypoczynkowe. Celestynów jest najmłodszą miejscowością gminy. Powstał w XIX w. wraz z budową kolei na trasie Warszawa-Dęblin i powstaniem majątku Radzin z neoklasycystycznym dworkiem otoczonym parkiem krajobrazowym. W latach międzywojennych rozwijało się lotnisko, którego liczne pensjonaty gościły przybyszów z kraju i z zagranicy. Jako młodzieniec odwiedza Celestynów Antoni Koprowski - późniejszy wynalazca szczepionki przeciw chorobie Heinego-Medina. W latach II wojny światowej osada i okolice zapisały się w historii wieloma głośnymi akcjami przeciwko okupantowi, w tym słynną akcją żołnierzy AK, dzięki której uwolniono z rąk Niemców 49 więźniów przewożonych do KL Auschwitz (1943 r.). Od 1952 r. Celestynów jest siedzibą gminy. Podejmowane przez lokalne władze inwestycje, zakaz lokalizacji dużych zakładów przemysłowych i przechodzenie na ekologiczne metody upraw mają na celu ochronę środowiska, które jest najcenniejszym

walorem gminy. Niemal cały jej obszar znajduje się w granicach Mazowieckiego Parku Krajobrazowego. Roślinność tego obszaru, pociętego licznymi strugami, zachowała w dużym stopniu cechy zbiorowisk naturalnych. Zachodnią część gminy obejmuje leśno-łąkowo-bagienny kompleks „Bagno Całowanie”. Najmniej przekształcone przez człowieka tereny objęto ochroną rezerwatową. Należy do nich „Bocianowskie Bagno” - obszar borów sosnowych wraz torfowiskami i jeziorami, którego ozdobą są drzewostany ze 150-letnią sosną, „Celestynowski Grąd” - obejmujący rzadki w tym rejonie zespół lasów grądowych z bogatym runem leśnym i okazami 100-letnich lip drobnolistnych, „Czarci Dół” - niewielkie torfowisko wraz z otaczającym je borem sosnowym, mszarami i oczkami wodnymi oraz torfowisko przejściowe z kompleksem leśnym - „Żurawinowe Bagno”.

Obszar gminy jest niezwykle atrakcyjny dla uprawiających turystykę pieszą lub rowerową, ceniących bliskie spotkania z przyrodą i miejscową kulturą. Warto też wiedzieć, że we wsi Ostrowik znajduje się obserwatorium astronomiczne Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie po uzgodnieniu, można obserwować gwiazdy, zaś we wsi Lasek funkcjonuje Centrum Badań Wysokociśnieniowych PAN.

The Celestynów Commune first and foremost encloses forests overgrowing more than the half of its area and the abundant natural environment preserved in the Mazovian Landscape Park. It constitutes the background for tourism and relaxation, due to its convenient location on the verge of the Warsaw agglomeration. Celestynów is the youngest locality of the commune. It arose in the 19th century when the railway was constructed on the route from Warsaw to Dęblin and the Radzin estate was established with its Neoclassicist manor house surrounded with a landscaped park. A summer resort whose many boarding houses guested domestic and foreign visitors was progressing over the inter-war years. Antoni Koprowski, who was the future inventor of the vaccine against the Heine-Medina disease (poliomyelitis), paid a visit to Celestynów as a young man. The history of the settlement and its vicinity is the record of many prime actions against the occupant during the times of the Second World War, including one famous action of the Polish Home Army soldiers, as a result of which forty nine prisoners were freed from the hands of the German Nazis in 1943 while being shipped to Auschwitz concentration camp. Since 1952, Celestynów has been the official seat of the commune. Investments being made by local authorities, such as a ban on locating big industrial plants or taking to ecological ways of cultivation, have a purpose to keep the environment from harm, which is the most valued merit of the commune. Almost the entire territory is situated inside the limits of the

Mazovian Landscape Park. The flora of that area, intersected by numerous streams, has still maintained the features of natural complexes to a greater extent. The western part of the commune encloses a wooded complex of meadows and swamps, “The Całowanie Marsh”. The least transformed by man ranges are under protection as a nature reserve. Firstly, they comprise “The Bocianowskie Bog” (Stork’s Bog), primeval pine forestland with peatbogs and lakelets, whose ornament is fine stands of trees with a hundred-and-fifty-year-old pine tree. Another one is “Celestynowski Grąd” (Celestynów Forest on a Dry Ground) which comprises a complex of forests on a dry ground, thought rare in the region. The rich underbrush and some small-leaved linden specimens of one hundred years are characteristic of it. Then, such a tiny peatbog as “Czarci Dół” (Devil’s Hollow) lies there, with the primeval pine forest, morasses and small ponds. Finally, there is a peatbog that encloses “The Żurawinowe Bog” (Cranberry’s Bog) forest.

The commune’s area is extremely attractive for those keen on such kinds of tourism as walking or cycling, who a lot value close contacts with nature and local culture. Furthermore, it is good to know that the astronomic observatory of the University of Warsaw, where you can watch the stars after making previous arrangements, is located in the village of Ostrowik, whereas the Institute of High-pressure Research of the Polish Academy of Sciences (PAN) operates in Laski village.

Chór Rubikon z Józefowa - *The Rubikon Choir of Józefów*
Kościół parafialny w Józefowie - *A parish church in Józefów*
Stary budynek ratusza w Józefowie
- *The old building of Town Hall in Józefów*
Przed Integryjnym Centrum Sportu i Rekreacji w Józefowie
- *In the front of the Integration Centre of Sports and Recreation in Józefów*

Józefów / Józefów

Józefów liczący obecnie ponad 17 tysięcy mieszkańców, powstał jako podwarszawskie letnisko, zawdzięczające rozwój i wysoką frekwencję gości linii kolejowej biegnącej do Otwocka. Walorem miasta, tak w przeszłości jak i obecnie, jest atrakcyjne położenie - typowe dla wszystkich osiedli wzdłuż tzw. linii otwockiej - wśród sosnowych lasów, w bezpośrednim sąsiedztwie Wisły i Świdra. Od lat osiemdziesiątych XIX w. ze względu na malownicze położenie i mikroklimat sprzyjający leczeniu dróg oddechowych wznoszono tu zachowane do dziś pensjonaty. Już w latach 1901-05 w stylu gotyku nadwiślańskiego zbudowano wyróżniającą się malowniczą bryłą kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej. Śladem burzliwej historii XX w. są liczne bunkry i umocnienia żelbetonowe zbudowane przez Niemców w 1915 r. jako część pasa umocnień tzw. przedmościa warszawskiego. Bezpośrednio po zakończeniu II wojny światowej w Józefowie osiedliło się wielu mieszkańców zniszczonej stolicy. Rozrastająca się osada w 1962 roku otrzymała prawa miejskie. Nie wróżono jej wielkiej przy-

szłości. Pozbawiona początkowo podstawowych miejskich atrybutów: sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i gazowej, telefonów, utwardzonych i oświetlonych ulic - w ostatnich latach staje się jedną z najbardziej atrakcyjnych miejscowości aglomeracji warszawskiej. Bardzo istotnym czynnikiem współczesnego rozwoju - obok atutu położenia tuż za progiem metropolii - są wysokie nakłady na rozbudowę infrastruktury komunalnej. Efektem jest stały napływ nowych, często bardzo zamożnych mieszkańców. Atrakcyjność Józefowa powinna wkrótce wzrosnąć jeszcze bardziej w związku z planami poprowadzenia autostrady i budową mostu na Wiśle jako południowej obwodnicy Warszawy. Lata III RP przyniosły zmiany wizerunku miasta, wzbogacając je o ciekawe architektonicznie, niewysokie zespoły budynków komunalnych i spółdzielczych. Wizytówką współczesnego oblicza Józefowa może być połączone z budynkiem bardzo nowoczesnego gimnazjum Integracyjne Centrum Sportu i Rekreacji, które w 2003 r. otrzymało zaszczytne miano krajowej budowy roku.

Józefów, which now has the population of over seventeen thousand, emerged as a summer resort nearby Warsaw, owing its growth and high frequency to a railroad running to Otwock. Both in the past and the present, the town's merit has been its attractive location, characteristic for all the housing estates lying along the so-called Otwock line in a pine woodland and just by the Vistula and Świder Rivers. Since the eighties of the 19th century, a number of boarding houses, preserved so far, have been raised on the spot due to its picturesque situation and the microclimate which is favourable for curing the organs for breathing. By applying the style of Gothic that had developed at the Vistula riverside, the Church of Our Lady of Częstochowa was already built there in 1901 through 1905, which distinguishes itself by the scenic structure. Made from reinforced concrete and constructed by the German Nazis as a part of the fortification belt of the so-called Warsaw bridge area, lots of bunkers and fortifications plainly trace down the stormy history of the twenty first century. Just after the Second World War ended, a great number of the inhabitants of the destroyed capital settled in Józefów. The settlement growing larger was granted civic rights in 1962. One would not have

told any great fortune to happen to it in the future. Initially left without the basic urban attributes such as sewerage, water main, gas supply, telephone network, hardened and lighted streets, it has been turning one of the finest localities of the Warsaw agglomeration in recent years. Despite the advantage of being sited by the edge of the metropolis, another crucial factor of the contemporary progress is big layouts for developing the communal infrastructure. Consequently, it results in a steady inflow of often very rich inhabitants. Józefów is presently expected to grow even far more pleasing, and this results from the plans to lay a motorway and raise a bridge on the Vistula River as a southern ring road of Warsaw. The times of the Third Republic of Poland brought about certain changes in the town's appearance, enriching it with complexes of low municipal public and condominium (or cooperative) houses, thought interesting as far as architecture goes. The showpiece of the contemporary image of Józefów may be the Integration Centre of Sports and Recreation, joined with the building of a very modern junior school, which was awarded the honourable Title of the National Construction of the Year in 2003.

Zrealizowane dotychczas i wciąż podejmowane przedsięwzięcia nie zmieniają charakteru miasta, które wciąż szczyci się niemałą liczbą pięknych, starych drewnianych willi w stylu świdermajer, harmonijnie wkomponowanych w krajobraz. Okolice Józefowa znane są jako znakomite miejsce do uprawiania turystyki rowerowej, zimą można uprawiać również narciarstwo biegowe, przez cały rok natomiast na miłośników jazdy konnej czekają ośrodki jeździeckie. Śród-

leśne ścieżki na wydmach porośniętych sosnowym borem pod Józefowem w granicach Mazowieckiego Parku Krajobrazowego należą do najbardziej popularnych terenów narciarskich Mazowsza. Do spacerów i spotkań z przyrodą zachęca też sceneria brzegów Wisły, której koryto wraz licznymi wyspami i pięknymi dzikimi plażami, będąc ostoją ptactwa o randze europejskiej objęte jest ochroną rezerwatową.

Yet, the enterprises having been done so far and still being taken are not about to readapt the character of the town, which constantly prides itself on quite many beautiful old wooden villas in the "Świdmermeier" style, harmonizing the landscape. The neighbourhood of Józefów is well-known as an ideal place for cycling. In the wintertime, you can also practise cross-country skiing. All year round, horse riding centres look forward to their enthusiasts coming. Paths in the woods, going down the dunes

and all overgrown with a pine forest nearby Józefów inside the borders of the Mazovian Landscape Park, belong to the most popular skiing grounds. The scenery of the Vistula riverbank encourages close contacts with nature and walking. Having a lot of islands and beautiful wild beaches, its river basin is a fowl refuge, feeding and breeding ground for many bird species recognised in Europe under official conservation as a nature reserve.

Pomnik lotników SAAF niosących pomoc Warszawie w 1944 r.
- *The Monument of SAAF Pilots assisting Warsaw in 1944*
Zespół Isadora z Józefowa - *The Isadora Group of Józefów*
Basen ICSiR w Józefowie - *The Integration Centre of Sports and Recreation swimming pool in Józefów*
Budownictwo wielorodzinne w Józefowie
- *Many-family housing in Józefów*

Wieże kościoła w Karczewie - *The steeples of the Karczew church*

Karczew / Karczew Miasto i Gmina / Town and Commune

Karczew należy do najstarszych miast południowego Mazowsza. Prawa miejskie otrzymał z rąk króla Zygmunta I Starego w roku 1548, pierwsza pisemna wzmianka pochodzi z XV w., ale wieś Karczew istniała już dwa wieki wcześniej. Wraz z prawami miejskimi król nadał przywilej prawo organizowania dwóch jarmarków w roku: w święto patrona parafii - św. Wita 15 czerwca i na św. Bartłomieja, czyli 24 sierpnia. Jako dziedzictwo Duckich (nazwisko od folwarku Duda), a potem Karczewskich, zyskuje na znaczeniu dzięki położeniu nad Wisłą, u ujścia rzeczki Jagodny, gdzie krzyżowały się ważne szlaki handlowe - wiodące na północ i na wschód, ku Rusi Kijowskiej. Duże znaczenie jako ośrodek handlu bydłem z Wołoszczyzny i Mołdawii zawdzięcza rozległym kontaktom handlowym szesnastowiecznego obywatela Warszawy, bankiera, kupca i wierzyciela Zygmunta II Augusta - Melchiora Walbacha. Okres świetności przeżywa Karczew również na przełomie XVII i XVIII w., gdy miasto należało do dóbr magnackiej rodziny Bielińskich. Granica między zaborem pruskim i austriackim przez krótki okres po 1795 r. biegnąca dolnym biegiem Świdra sprzyja rozwojowi miasta, w którym otwarto komorę celną. Podobnie jak setki polskich miasteczek, Karczew w 1869 roku ukazem carskim został pozbawiony praw miejskich, w okresie represji zaborcy po upadku powstania

styczniowego. Nie zmniejszyło to aktywności karczewian, słynących szczególnie z handlu mięsem. Kwitnie rzemiosło. Do końca XIX w. gmina Karczew obejmowała znacznie większy niż obecnie obszar - dopiero 1908 r. odłączono od niej Wille Otwockie, Stasinek i Anielin, włączone do nowego organizmu miejskiego - powstającego Otwocka. Sześć lat później Karczew uzyskał stałe połączenie z Warszawą, dzięki przedłużeniu linii kolejki wąskotorowej. Na pamiątkę istnienia wąskotorówki wjeżdżających do miasta od strony sąsiedniego Otwocka wita dziś stojąca na cokole zabytkowa lokomotywa. Po prawie 100 latach Karczew odzyskał prawa miejskie w roku 1960.

Zachodnia granica gminy sięga po rzekę Wisłę płynącą dzikim korytem, w dużej części chronionym w rezerwach przyrody jako ostoją rzadkich gatunków ptaków. Taras zalewowy zajmują rozległe sady urozmaicone starorzeczami. Wyżej, równoległe do rzeki ciągną się rozległe łąki przetykane kępami wierzb na miedzach. Znaczną część obszaru gminy porastają lasy. Są tu również rozległe torfowiska z cennym florystycznie Bagnem Całowanie, którego północny skraj w pobliżu Karczewa objęto ochroną w rezerwacie „Na Torfach” - pięknym uroczysku, będącym ostoją łosi i saren, gadów, płazów i blisko 60 gatunków ptaków.

Karczew ranks among the most ancient towns of southern Mazovia. It received civic rights from the hands of King Sigismund the First, the Old in 1548. The first remark dates back to the 15th century, however the village of Karczew did exist already two ages before. Along with the civic rights, the king bestowed a privilege for organising two trade fairs a year, one on the feast day of the parish patron Saint Vitus, 15 June, and the other on Saint Bartholomew's Day, 24 August. As the heritage of the Ducki landholders (whose name originated from the Duda estate) and, later on, of the Karczewski family, its importance was growing thanks to its location by the Vistula River and at the mouth of the Jagodna brook where essential trade routes crossed, heading north and southwards Kievan Rus (part of Ruthenia). As a centre of cattle trade from Moldova and Walachia, it owes its significance to the broad business relations of Melchior Walbach, citizen of sixteenth-century Warsaw, banker, merchant, and King Sigismund the Second Augustus' debtor. Karczew experienced its time of prosperity at the turnout of the 17th and 18th centuries when the town was a property of the Bieliński magnate family. The boundary between the Prussian and Austrian partitions, which for a short time ran down the Świder River after 1795, much favoured the development of the town, where a custom house was opened. Similarly to hundreds of Polish small towns, the tsar's decree removed the civic rights of Karczew in 1869, during the partitioner's repressions after the January Uprising collapsed. It

did not yet diminish the activity of the Karczew community, particularly famous for meat trade. Craft of all kind flourished. By the end of the 19th century, before the Villas of Otwock, Stasinek and Anielin were detached not later than in 1908 and annexed to a new civic organism of rising Otwock, the Karczew Commune had stretched out to a much larger area than nowadays. Six years later, Karczew was connected to Warsaw, as a result of extending a narrow-gauge railway. A historic locomotive placed on the pedestal welcomes visitors coming to town from the side of neighbouring Otwock, as a memorial of the existence of the narrow-gauge railroad. Karczew regained its civic rights in 1960 past nearly one hundred years.

The western border of the commune reaches the Vistula River flowing its wild riverbed, in a greater part, which is protected at nature reserves as a refuge for rare species of fowl. The drainage basin is occupied by extensive orchards differentiated by old riverbeds. Widespread meadows scattered with clusters of willows in balks outstretch upward and parallel to the river. A considerable part of the commune's range is densely forested. There are also vast peatbogs in the area, containing the Całowanie Marsh, precious for its flora, whose northern brink close to Karczew has been given protection at the "On the Peats" Nature Reserve, lovely range and wildlife refuge of the elk and roe-deer, reptiles, amphibians, as well as almost sixty species of birds.

Pałac Bielińskich w Otwocku Wielkim od strony parku
- *The Bieliński Family Palace in Otwock Wielki seen from the park's side*
We wnętrzu pałacu Bielińskich - *Inside the Bieliński Family Palace*
Pałac w Otwocku Wlk. od strony Jeziora Rokola
- *The palace in Otwock Wielki, the Rokola lakeside view*

Gmina Karczew to także wysokiej klasy zabytki architektury, wśród których prawdziwą perłą jest pałac Bielińskich w Otwocku Wielkim, jeden z najbardziej malowniczych w Polsce, wzniesiony na sztucznej wyspie jeziora Rokola. Późnobarokowe założenie zaprojektował w latach 1696-1702 Tylman z Gameren, a rozbudował w połowie XVIII w. Jakub Fontana. Rezydencja otoczona jest parkiem, który zachował charakter naturalnego lasu łąkowego i łąkowego. Zespół uzupełnia położony nad brzegiem jeziora dwór z końca XVIII w. i zabudowania gospodarcze. XIX-wieczne zespoły dworsko-parkowe posiadają także Sobiekursk, Całowanie oraz Glinki. Wśród podmokłych łąk między Całowaniem a Podbielą, wznosi się wydma Pękatka - znana jako unikalne, wielowarstwowe stanowisko archeologiczne, które dzięki datowaniu szczątków organicznych metodą C14 pozwoliło ustalić chronologię kultur epoki kamienia na rozległych obszarach Nizy Europejskiego.

The Karczew Commune means top-class architecture, too. One of the most scenic of all in Poland and raised on the artificial island of the Rokola Lake, the palace of the Bieliński family in Otwock Wielki is regarded as its true pearl. The Late-Baroque foundation was designed by Tylman of Gameren in 1696 through 1702 and next developed by Jacob Fontana in the midst of the 18th century. The park, which has maintained its nature of the natural woodland both growing in a swampy meadow and dry ground, surrounds the mansion. The manor house situated at the lakeside from the end of the 18th century and some farm outbuildings complement the whole complex. Sobiekursk, Całowanie and Glinki also possess such complexes of nineteenth-century parks and manor houses. Among the marshy meadows between Całowanie and Podbiel rises the Pękatka Dune, known as unique and multilayered an archeological site which allowed one to define the chronology of the Stone Age culture in the extensive territory of the European Lowlands, by using the method of radiocarbon (carbon 14) dating of organic remains.

Cenne zabytki architektury zachowały się również w samym Karczewie. Należy do nich kościół parafialny św. Wita, zbudowany w stylu baroku piemontckiego w latach 1732-1737 wg projektu Jakuba Fontany. W świątyni warte uwagi są obrazy M.E. Andriollego. Na cmentarzu znajduje się klasycystyczna kaplica grobowa rodziny Kurtzów - XIX-wiecznych właścicieli dóbr karczewskich. Warto pamiętać, że sady jabłoni w Otwocku Wielkim założone przez Zygmunta Kurtza były ponoć największymi sadami w Polsce. W granicach miasta znajdują się dwa kirkuty z wieloma zabytkowymi macewami. Ich obecność przypomina, że Żydzi w niektórych okresach tworzyli nawet do 40% miejscowej populacji. Przy mostku nad Jagodzianką stoi kapliczka przydrożna z połowy XVIII w. z rzeźbą św. Leonarda, patrona więźniów i niewolników, jak chce podanie - miejsce odpoczynku rannego Tadeusza Kościuszki w drodze do moskiewskiej niewoli.

The other valuable monuments of architecture have also been kept in the very Karczew. The Parish Church of Saint Vitus is reckoned as one of them, built in the style of Piedmont Baroque in between 1732 and 1737 according to Jacob Fontana's project of design. Michał Elwiro Andriolli's paintings are worth seeing inside the temple. There is the Kurtz family Classicist tomb chapel in a graveyard, who were the landowners of the Karczew estate. It is worth remembering that the apple tree orchards that Sigismund Kurtz founded in Otwock Wielki are what might have been Poland's biggest orchards. Two Jewish cemeteries (the kirkut) including many historic stelae (the macewa) are located inside the borders of the town. Their presence reminds of the fact that Jews used to make up even up to forty percent of the local population in some periods of time. By the bridge on the Jagodzianka Brook stands a wayside shrine from the midst of the 18th century, with Saint Leonard's sculpture, patron of prisoners and slaves. The legend says it was a resting place of wounded Thaddeus Kosciuszko on his way to captivity in Moscow.

Koźbiel / Koźbiel

Koźbiel - jest ośrodkiem najbardziej na wschód wysuniętej gminy powiatu. Okolice te znane są z bogatego folkloru koźbielskiego, będąc najbliższą stolicą kraju ostoją autentycznej kultury ludowej. Jej wyrazem są pieśni, taniec i strój, tkactwo (pasiaki), wycinankarstwo i sprzęty domowe. Tradycyjny strój ludowy najłatwiej można zobaczyć w samej Koźbieli. Noszą go miejscowe gospodynie z okazji świąt kościelnych. W wielu miejscowościach zachowały się zabytkowe chaty o konstrukcji zrębowej. Przechowywane są warsztaty tkackie i instrumenty muzyczne. We wsi Głupianka w niedzielę wielkanocną kultywowany jest prastary obrzęd zwany joście, swymi korzeniami sięgający czasów pogańskich i zbliżony do staroślawiańskich dziadów.

Koźbiel swoją historią sięga początków wieku XIV. Obdarowana przywilejem lokacyjnym na prawie magdeburskim (1532 r.) jest miejscowością o charakterystycznej dla małego miasteczka zabudowie z wydłużonym rynkiem, przy którym wznosi się górujący nad okolicą neogotycki kościół (1896-99), projektu znanego architekta Józefa Piusa Dziekońskiego, z wyposażeniem wnętrza z XVII i XVIII w.

Koźbiel is the centre that sticks southwards most of all the district communes. The neighbourhood is known to be abounding in the Koźbiel folk custom, at a time being the refuge of authentic folk culture, closest to the capital of the country. It expresses itself in songs and dance, dress, weaving craft (ex., the *pasiaki*, traditional folk cloth striped with many colours, transl. note), as well as household facilities. The traditional folk dress can be seen in Koźbiel itself most easily. Local housekeepers usually wear it when celebrating the Church festivals. Historic cottages of framework construction have been preserved in a lot of localities. Weaving workshops and musical instruments are kept there. An ancient custom called the *joście*,

which is deeply rooted in the pagan times and similar to the old-Slavic "dziady" ritual (the feast in local mythology for the living and souls of the forefathers, transl. note), is cherished on Sunday Easter in Głupianka village.

The history of Koźbiel dates from the onset of the 14th century. Granted the foundation charter on the Magdeburg law (1532), it is a locality raised in a way typical for a small town with the extended market square at which rises a New-Gothic church overlooking the surroundings (1896-99), designed by architect Joseph Pius Dziekoński, with the seventeenth- and eighteenth-century furnishings of the interior.

Kaplica w Radachówce – A chapel in Radachówka
Kościół w Kołbieli – A church in Kołbiel
Ludowe stroje kołbielskie – Kołbiel folk dress

Początkowo Kołbiel była własnością rodu Kołbielskich, po których przejęli ją Grabiankowie, Chrzanowscy i na koniec Zamoyscy. Pamiątką po ostatnich właścicielach jest neorenesansowy pałac (poł. XIX w.) projektu Leandro Marconiego, otoczony parkiem krajobrazowym z okazałymi lipami. W niedległym Rudnie można zobaczyć niedawno gruntownie odrestaurowany klasycystyczny pałac (ok. 1800, proj. H. Szpilowski, obecnie własność prywatna). Na uwagę zasługują XIX-wieczne dawne zespoły dworsko-parkowe w Dobrzyńcu, Sępochowie i Sufczyniu, a przede wszystkim w Radachówce, gdzie w scenarii XIX-wiecznego dworku, parku i stawów kręcono sceny do wielu znanych filmów - powstały tu m.in. „Panny z Wilka” Andrzeja Wajdy. W Radachówce znajduje się także jeden z najbardziej oryginalnych zabytków sakralnych Mazowsza - zbudowaną w stylu podkarpackich gotyckich kościołów, krytą gontem ka-

plicę MB Częstochowskiej z 1936 r. Przez gminę przepływa rzeka Świder, której malownicze wody z bystrzami zostały uwiecznione w serii znaczków Poczty Polskiej. Rzeka, wraz z pasem przybrzeżnych terenów, chroniona jest od 1978 r. jako rezerwat krajobrazowy. Obszar, otwarty dla turystów, stanowi niewątpliwą atrakcję dla wędkarzy. Malownicze pejzaże nadświdrzańskie od wielu lat przyciągają letników z aglomeracji warszawskiej, wiele terenów przeznacza się pod budownictwo rekreacyjne. Władze gminy przywiązują dużą wagę do budowy komunalnej infrastruktury technicznej, szczególnie wiele projektów zrealizowano w ostatnich latach. Dzięki bardzo korzystnemu położeniu komunikacyjnemu regionu na skrzyżowaniu międzynarodowych tranzytowych szlaków drogowych rozwija się działalność gospodarcza.

Initially, Kołbiel used to be a possession of the Kołbielski kin, after whom it was seized by the families of Grabianek, Chrzanowski and, finally, of Zamoyski. Designed by Leandro Marconi, New-Renaissance palace (the mid-19th century) enclosed by a landscaped park with magnificent lime trees is a reminder of the last holders. One can sightsee a Classicist palace (dated around 1800, H. Szpilowski's design, now a private property) in near Rudno, which has lately been utterly restored. What deserves attention is nineteenth-century old manor house and park complexes in Dobrzyńiec, Sępochołów, Sufczyn and, most of all, in Radachówka where the shots of many famous motion pictures have been taken in the scenery of the nineteenth-century park and ponds, for instance, Andrzej Wajda's "The Young Girls of Wilko" was made there. Also in Radachówka are situated the most original sacral monuments of Mazovia, erected in the style of Gothic churches found in the region at the foot

of the Carpathians, and shingle-roof Chapel of Our Lady of Częstochowa dating from 1936. The Świder River flows across the commune, whose picturesque waters of swift current are commemorated in the edition of the Polish Post stamps. The river, alongside the belt of the riverbank, has been under protection as a landscape reserve since 1978. The range, open to tourists, is undoubtedly an attraction for anglers. The scenic Świder riverscape has been alluring vacationers from the Warsaw agglomeration for many years. Numerous grounds are designated for recreational building. The commune's powers attach great significance to building communal technical infrastructure. Lots of schemes have particularly been carried out lately. For the region lies very conveniently at the crossing of international transit routes, which is quite a vital advantage for communication, the business is expanding.

*Stara chałupa we wsi Władzin - An old cottage in Władzin Village
Nad Świdrem pod Radachówką
- By the Świder riverside nearby Radachówka*

Kapliczka przydrożna w Sobienkach
- A wayside shrine in Sobienki

Tympanon kościoła w Osiecku - The tympanum of a church in Osieck
Opodal Pogorzeli Osieckiej - Nearby Pogorzela Osiecka

Gmina Osieck / Osieck Commune

Gmina Osieck, położona w południowo-wschodniej części powiatu otwockiego, jest obszarem o niezwykle ciekawej historii. O wczesnośredniowiecznej metryce Osiecka świadczy już sama nazwa, wywodząca się od osieka, czyli warowni leśnej, jaką był w czasach pierwszych Piastów. Odkryte w 1919 r. na obrzeżach Osiecka cmentarzysko wskazuje na istnienie osady o wysokiej kulturze materialnej już w czasach cesarstwa rzymskiego. Jako siedziba kasztelanii, a później starostwa, Osieck był własnością książąt mazowieckich, którzy prawdopodobnie już w XIV w. nadali mu prawa miejskie. Z pewnością tym przywilejem obdarował Osieck król Zygmunt August w 1558 r. Nastąpił wówczas trwający około 100 lat okres rozkwitu miasta i starostwa, należącego do największych na Mazowszu. Osieck otrzymał regularny układ przestrzenny ulic, wybrukowanych już na początku XVII w., rynek - z którego wybiegały trakty handlowe oraz ozdobiony nadanym przez króla herbem ratusz.

The Osieck Commune, lying in the southeastern side of the Otwock District, is said to be a range of incredibly interesting history. The name of Osieck itself is an evidence of its early-mediaeval origin, stemming from the term of "osieka", that is a forest guardhouse, like it was during the times of the first members of the Piast dynasty. Discovered on the verge of Osieck in 1919, a graveyard indicates the existence of a settlement of high material culture already in the times of the Roman Empire. As a castellany, and later an administrative district, Osieck was a property of Mazovian princes, who probably granted it civic rights already in the 14th century. Obviously, King Sigismund the Second Augustus conferred that foundation charter to Osieck in 1558. It was in those days that the town and district that had been rated as the largest of all in Mazovia were having a boom for about one hundred years. Osieck got its streets regularly arranged. They were already bricked in the beginning of the 17th century. So was the market square, from which trade routes led, developed and Town Hall decorated with the crest that had been bestowed by the king.

Rozwój przerwało zniszczenie miasta w czasie najazdu Szwedów w 1655 r. Kolejne zniszczenia i regres przyniosły wojny XVIII w. i katastrofa rozbiorów. W 1808 r. starostwo osieckie podarowano za zasługi wojenne ks. Józefowi Poniatowskiemu, który następnie sprzedał włości rodzinie Potockich. Miasto, jak wiele innych pod zaborem rosyjskim, zostało ukazem carskim w 1869 r. pozbawione praw miejskich. Ślady dawnej historii dają się odczytać nie tylko z zachowanego do dziś rozplanowania zabudowy, ale również historycznych obiektów - neogotyckiego kościoła (1902-1908) wzniesionego według projektu Stefana Szyllera, z barokowym wyposażeniem wnętrza, drewnianej XVIII-wiecznej kaplicy św. Rocha oraz zespołu drewnianych domów z XVIII i XIX wieku, znakomicie komponujących atmosferę staroświeckiego małego miasteczka.

The age of prosperity was halted by the town's destruction during the Swedish invasion in 1655. The eighteenth-century wars and the catastrophe of the partitions caused the subsequent destructions and regress. In 1808, the Osieck executive district was given as a gift for his wartime merits to Prince Joseph Poniatowski, who next sold the estate to the Potocki family. The czar's decree of 1869 forbid the town any civic rights, just like many others within the partition under the Russian rule. You can read the traces of the ancient history not only from the building plans preserved until today, but also from such historic objects as a New-Gothic church (1902-1908) raised according to architect Stephan Szyller's design of Baroque furnishings of the interior, eighteenth-century Saint Roch's Chapel made of wood, and the complex of wooden houses from the 18th and 19th centuries, which perfectly compose the aura of an old-fashioned and bygone small town.

Pamiętką po społeczności okolicznych mariawitów jest neogotycki kościół w Pogorzeli. By zobaczyć stare wiejskie chałupy i obejścia gospodarskie warto odwiedzić pobliski Czarnowiec i Lipiny. Region znany jest z obfitości ludowych podań - wśród wielu leśnych ustroni jest tu owiane legendami uroczysko Czarcie Kościoły na północ od Osiecka, będące według archeologów pozostałością prehistorycznego cmentarzyska grobów kloszowych. Uwagę turysty zwracają wielkiej urody krajobrazy pogranicza szerokiej doliny Wisły i krawędzi polodowcowej wysoczyzny. Swoje ulubione miejsca mają tu amatorzy turystyki rowerowej, narciarskiej, a także grzybiarze. W granicach gminy położony jest południowy skraj uroczyska zwanego Bagnem Całowanie, tutaj też znajduje się torfowiskowy rezerwat „Szerokie Bagno” - ostoja wielu gatunków roślin, ptactwa i płazów. Ponad 36 % obszaru gminy

porasta bór sosnowy i lasy olszowe, gdzie gniazduje m.in. bocian czarny - symbol Mazowieckiego Parku Krajobrazowego. Interesującym obiektem i pomnikiem przyrody nieożywionej jest prawdopodobnie najbardziej wydajne naturalne źródło Mazowsza bijące niedaleko kościoła w Osiecku. Położenie gminy w granicach parku określa jej rolniczo-usługowy charakter i gospodarkę, zmierzającą w ostatnich latach w kierunku obsługi ruchu turystycznego i rozwoju agroturystyki. Plan zagospodarowania przestrzennego gminy przewiduje oddanie kolejnych terenów pod zabudowę rekreacyjną, przy jednoczesnej koncentracji terenów dla usług i rzemiosła w Osiecku. Dla rozwoju tych funkcji zbudowano utwardzone drogi do wszystkich wsi, zbudowano też od podstaw sieć wodociągową i oczyszczalnię ścieków.

A New-Gothic church in Pogorzela is a remembrance of the local Mariawit Old Catholic Church community. It is worth sightseeing old village cottages and farm households in near Czarnowiec and Lipiny. The region is well-recognised for its abundance of folk tales. All mantled by legends, northwards of Osieck among numerous secluded spots in a deep forest lies the Czarcie Kościoły range (Devil's Churches) which, as archeologists claim it to be, is a remnant of a prehistoric cemetery of cup-shaped burial mounds. What catches the eye of the tourist is definitely the landscapes of the post-glacial elevation edges and of the widespread Vistula River valley of unique charm. Cycling and skiing amateurs as well as mushrooming buffs have their favourite places there. The southern brink of the Całowanie Marsh range is located inside of the commune's borders, which comprises "The Wide Bog" peat nature reserve, refuge of many species of flora and fowl and amphibians. The

primeval pine and European alder (Alnus) tree forests, where the black stork that symbolises the Mazovian Landscape Park nests, overgrows more than 36 percent of the commune's area. The most efficient natural wellspring of Mazovia nearby the church in Osieck is supposed to be an alluring monument of inanimated nature. The commune's location inside the park not only outlines the features of its farming and services, but also of economy that has recently been heading into the growth of agritourism as well as tourist services. The plan of the commune's spatial development foresees giving the other lots for recreational investments and evenly concentrating the grounds in Osieck for services and crafts. Hardened roads leading to all the villages, a sewage purification plant and the water main have been built from the very base, so that those functions might expand.

Najwydajniejsze mazowieckie źródło bije w Osiecku
- *The most efficient fountainhead of Mazovia springs in Osieck*
Opodal Czarnowca - *Nearby Czarnowiec*
Kościół w Osiecku - *A church in Osieck*

Zespół Szkół Ekonomiczno-Gastronomicznych w Otwocku
- *The School Complex of Economics and Gastronomy in Otwock*
Memoriał im. Tadeusza Ślusarskiego w Otwocku
- *The Thaddeus Ślusarski Memorial in Otwock*
Młodzieżowy Dom Kultury im. Michała Elwiro Andriollego w Otwocku
- *The Michael Elwiro Andriolli Youth Community Club*
Willi Martynówka w Świdrze - *The Martynówka Villa in Świder*

Otwock / Otwock

Otwock liczący dziś ponad 40 tysięcy mieszkańców położony jest w odległości 25 km na południowy wschód od centrum Warszawy. Powstał wraz z budową Nadwiślańskiej Linii Kolejowej (1877 r.), przy której wkrótce, bo już w 1885 r. wyrosło lotnisko - Wille Otwockie. Dodatkowe połączenie z Warszawą od 1914 r. zapewniała kolejka wąskotorowa. W roku 1916 Otwock uzyskał prawa miejskie. Szybkiemu rozwojowi sprzyjało jego wyjątkowo atrakcyjne usytuowanie pośród sosnowych lasów, na brzegach malowniczych meandrów Świdra, w pobliżu jego ujścia do Wisły. Na przełomie XIX i XX w. stał się popularną miejscowością wypoczynkową. Ogromną rolę w wykreowaniu wizerunku modnego wczasowiska odegrał znakomity rysownik Michał Elwiro Andriolli, znany ilustrator „Pana Tadeusza”, który w 1880 r. osiadł nad brzegiem Świdra, zakładając kolonię letniskowych willi. Otwock wraz z sąsiednimi miejscowościami zawdzięcza Andriollemu charakterystyczny typ zabudowy willowej, wkomponowanej w sceneryę borów sosnowych. Styl architektury drewnianych pensjonatów żartobliwie przezwany przez K.I. Gałczyńskiego mianem „świdermajer”, znany też jako styl otwocki lub nadświdrzański do dziś stanowi o specyfice miejscowego krajobrazu. Najwięcej drewnianych willi, często z charakterystycznymi werandami i snycerskimi zdobieniami, można zobaczyć właśnie w

Otwocku. Tu też znajduje się prawdopodobnie największy drewniany budynek w Europie - oddane do użytku w latach 20. sanatorium, zwane uzdrowskiem Abrama Górewicza.

Oprócz drewnianej architektury uzdrowskiej pochodzącej z lat prosperity przed 1939 r., kiedy Otwock skutecznie konkurował z najślawniejszymi kurortami, do ciekawych zabytkowych obiektów architektury miasta należy otoczony parkiem neoklasycystyczny budynek dawnego Domu Zdrojowego (planowano umieścić w nim kasyno) z przełomu lat 20. i 30. proj. znanego architekta Władysława Horodeckiego, autora wielu reprezentacyjnych budowli Kijowa. Wyróżniają się również budynek ratusza z lat 20. oraz ponad stuletni, niedawno odrestaurowany dworzec kolejowy. W najstarszym na terenie miasta kościele parafialnym pw. św. Wincentego á Paulo, w obecnym kształcie od lat 30. ubiegłego wieku, znajduje się cenny obraz Matki Bożej Swojczowskiej, czczony ze względu na liczne łaski, jakich doznają modlący się przed nim wierni. Obraz namalowany prawdopodobnie w XVII w. pochodzi ze Swojczowa w okolicach Włodzimierza Wołyńskiego. W 1943 roku w czasie rzezi wołyńskiej, gdy wymordowano polską ludność i zburzono swojczowski kościół, obraz uratowano. W następnym roku wraz z grupą ocalałych przed zagładą wołyńską trafił do Otwocka.

Otwock numbers over forty thousand inhabitants today. It is situated within a distance of twenty five kilometres to the south-east of the centre of Warsaw. It came into existence when the Nadwiślańska Rail Line (1877) was built, at which the Villas of Otwock summer resort sprang up shortly, that is, already in 1885. A narrow-gauge railroad provided an extra connection with Warsaw from 1914. In 1916, Otwock was conferred civic rights. The fact of being located in a pine woodland, by the scenic riverbank of the Świder meanders and quite close to its estuary into the Vistula River, which is exceptionally attractive, was highly conducive to its expansion. It turned a popular holiday resort at the turnout of the 19th and 20th centuries. Having settled by the Świder riverbank in 1880, excellent illustrator Michał E. Andriolli, wide-recognised for his illustrations of "Pan Tadeusz" by Adam Mickiewicz, established a colony of summer villas, and thus, much contributed to creating the image of a fashionable summer resort. Otwock together with the adjoining localities owe their characteristic style of design of villa housing to Andriolli, arranged in the scenery of the pine woods. The architectural style of wooden boarding houses, in a jolly manner called "Świdermeier" by Konstany I. Gałczyński (the Biedermeier style paraphrased so, transl. note), also known as the Otwock or "Nadświdrzański" (of the Świder riverside) style has been a particularity of the local landscape until today. The majority of wooden villas, often having peculiar porches and wood-carved decorations, can be seen in no other place but Otwock. The biggest building made of wood

in Europe is supposed to be situated right there, too, which is a health resort named Abram Górewicz's Spa, opened up for the public in the late twenties.

Apart from the wooden spa architecture originating from the years of prosperity before 1939 when Otwock was effectively competing with the most famous summer resorts, another interesting object of the antique urban architecture is definitely the Neoclassicist building of the old Spa House from the turnout of the late twenties and thirties, surrounded by a park (there were plans to start a casino on the spot), which was designed by renowned architect Władysław Horodecki, author of numerous representative buildings of Kiev. The other distinct showplaces are also the building of Town Hall from the late twenties and a recently restored railway station of more than one hundred years old. There is the valuable Picture of Our Lady of Swojczów, which is worshipped for many graces that the congregation praying in the front of it have been favoured with, in the oldest in town Saint Vincent de Paul Parish Church, which has preserved its present shape since the twenties of the last century. The picture was supposedly painted in the 17th century. It originates from Swojczów in the neighbourhood of Włodzimierz Wołyński. In 1943 when the Polish community was murdered during the slaughter in Volyn and the Swojczów church torn down, the painting was saved. The following year, it found its way to Otwock together with the remaining Volyn people who had been rescued from the extermination.

W sosnowym lesie na wydmach w Otwocku - *In the pinewoods on the dunes in Otwock*

Zabytki można zwiedzić spacerując licznymi znakowanymi szlakami turystycznymi. Wiele zabytkowych, ciekawych willi projektowanych przez wybitnych architektów zobaczyć można przy leśnych ulicach Soplicowa i Śródborowa.

Kim Chałubiński był dla Zakopanego, tym dla Otwocka stał się dr Józef Geisler, którego staraniem już w 1893 r. powstało pierwsze sanatorium przeciwgruźlicze w nizinnej części kraju. W krótkim czasie pojawiają się kolejne sanatoria i pensjonaty. Bogatą ofertę kulturalną i rozrywkę zapewniały m.in. kasyno, kina i teatr amatorski, działający od 1926 roku. Rekreacja nie ograniczała się do letniego plażowania nad Świdrem. Zimą, okolice Otwocka były dobrze znane narciarzom, na stokach wysokiej wydmy nazwanej Meranem zbudowano

nawet skocznię narciarską. Kurort odwiedzali znani politycy, pisarze, aktorzy. W roku 1936 oddano do użytku pierwszy w Polsce odcinek kolei elektrycznej łączącej Otwock z Warszawą. Szczególną popularność zyskuje miasto wśród ludności żydowskiej, pod koniec lat 30. tworzącej 75% jego populacji. Zagładę tej społeczności przyniosła II wojna światowa. Fascynującą przeszłość miasta i okolic, ukazują ekspozycje Muzeum Ziemi Otwockiej. Powojenny Otwock wyróżnia się silnym rozwojem drobnej przedsiębiorczości i rzemiosła - do 1989 r. miejscowa spółdzielnia rzemieślnicza była największą w kraju pod względem obrotów i liczby zrzeszonych (ponad 1000 członków). Nie ma tu dużych i uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych.

You can sightsee the relics walking many marked tourist routes. Numerous monumental villas of interest, designed by outstanding architects, can be seen in the streets of Soplicowo and Śródborów right beside the woods.

Dr Józef Geisler became for Otwock the same that Chałubiński used to be for Zakopane. Already in 1893, the efforts he had been making to found the first health resort with treatment for tuberculosis in the lowlands of the country turned successful. Shortly after, subsequent health resorts and guest houses appeared. Among many, the casino, cinemas and the non-professional theatre that had been run since 1926 provided a rich cultural offer and entertainment. The recreation was not confined to lying on the Świder River beach in the summer. Skiers knew the vicinity of Otwock very well in the wintertime. A take-off for ski-jumping was even constructed

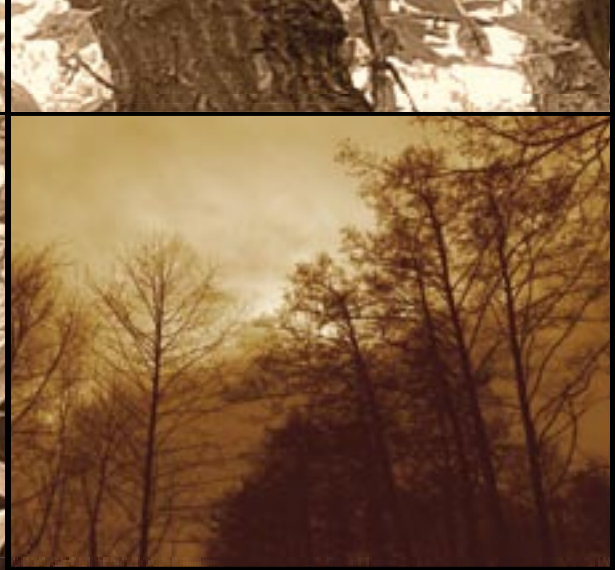
on the slopes of the high sand dune called Meran. Standing-out politicians, writers and actors would often pay visits to the summer resort. The first section of a railroad in Poland joining Otwock and Warsaw was opened up in 1936. The town was beginning to gain special popularity among the Jews who made up 75 percent of the total town population by the end of the late thirties. The Second World War brought that community the mass destruction. The Museum of the Otwock Land exhibits the fascinating past of the town and its neighbourhood. The post-war Otwock distinguishes itself with the tense development of small business and craft. By 1989, the local craft's co-operative used to have been the largest at home, as far as the turnout and number of associates are concerned (exceeding 1,000 members). One cannot track down any big environment-harmful industrial plants there.

Bardzo dobrze rozwinięty jest sektor drobnej wytwórczości, handlu, usług i rzemiosła. Otwock wyróżnia się także jako ośrodek naukowy. Na terenie dawnego Instytutu Badań Jądrowych w Świerku, pracują dziś trzy placówki badawczo-wdrożeniowe: Instytut Energii Atomowej, Instytut Problemów Jądrowych oraz Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Izotopów „Polatom”. Tworzą one rdzeń dla planowanego centrum medycyny nuklearnej i produkcji nowoczesnej aparatury medycznej. W powiązaniu z kilkoma otwockimi szpitalami mogą one stanowić bazę dla szybkiego rozwoju usług medycznych. Tradycje uzdrowiska kontynuują liczne placówki ochrony zdrowia. W mieście działają Szpital Powiatowy, Szpital Specjalistyczny MSWiA, Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny im. A. Grucy - znany z pionierskich

metod leczenia urazów narządów ruchu i rehabilitacji oraz Mazowieckie Centrum Leczenia Chorób Płuc i Gruźlicy. Zasoby te w połączeniu z wysokimi kwalifikacjami personelu tworzą olbrzymią rezerwę dla rozwoju usług medycznych. Oprócz instytutów naukowych w Świerku, w Świdrze działa najstarsze w Polsce, założone w 1914 r. Obserwatorium Geofizyczne. Zainteresowani nowszą architekturą powinni zobaczyć kilka otwockich kościołów, należących do najciekawszych obiektów sakralnych w Polsce ostatniego ćwierćwiecza. Zupełnie świeżymi i ciekawymi realizacjami są obiekty Młodzieżowego Domu Kultury, Zespołu Szkół im. Staszica czy nowa strażnica straży pożarnej. Udany przykładem nawiązania do tradycji, właściwych dla okolic Otwocka w stylu świdermajer, może być popularna cukiernia „Sosenka”.

The branch of small manufacture, trade, services and craft are very well-expanded. Otwock is also reckoned as a scientific centre. Three research and implementation centres, e.g. the Institute of Atomic Energy, Institute for Nuclear Studies and the Radioisotope Research and Development Centre “Polatom”, operate in the area of the former Atomic Research Institute in Świerk. They constitute the core of a nuclear medicine centre planned and of the modern medical equipment production. They are likely to make up the base for rapid progress of medical services, if combined with a few Otwock hospitals. Plenty of health care centres tend to continue the traditions of a health resort. The following are run in the town, District Hospital, MSWiA (the Ministry of Internal Affairs & Administration) Specialist Hospital, Abram Gruca Independent Public Clinical Hospital recognised for pioneer methods of limb injuries' physi-

cal treatment and rehabilitation, as well as the Mazovian Centre of Lung Diseases and Tuberculosis. Those resources, when associated with the staff's high qualifications, may make up an enormous reserve for the development of medical services. The oldest, because founded in 1914, Geophysical Observatory in Poland is active in Świdz besides the scientific institutes in Świerk. People interested in some newer architecture ought to see a few Otwock churches that rank among the most interesting sacral objects in Poland of the late quarter of the past century. Quite brand new and interesting realisations are the structures of the Youth Community House, S. Staszic School Complex, or the new fire brigade station. Popular “Sosenka” Confectionery can be an example of pursuing the traditional “Świdmermeier” style of design, typical for the villas in the surroundings of Otwock.

Sobienie Jeziory / Sobienie Jeziory Gmina / Commune

Gmina Sobienie Jeziory, położona w dolinie Wisły, obejmuje swoimi granicami południowo-zachodnią część powiatu. Charakterystyczną cechą krajobrazu tej typowo rolniczej gminy są rozległe sady zajmujące obszar blisko 2000 ha dominujące na żyznych nadwiślańskich madałach tarasu zalewowego. Właśnie sady i uprawy warzyw wyróżniają okolice w skali całego kraju. Produkcja wysokiej jakości owoców stawia region w ścisłej czołówce polskiej i europejskiej największych producentów. Podobnie jak w

sąsiedniej gminie Karczew, w ostatnich latach rozwijają się tu silne grupy producenckie pozwalające skuteczniej konkurować na rynku. Miejscowość Sobienie, jako wieś biskupia, wzmiankowana była już w roku 1297, jej przeszłość przechowała się w nazwie - Sobienie Biskupie. Osadę Sobienie Jeziory założył w połowie XVIII w. kasztelan łukowski Jacek Jezierski, nadając jej miejski charakter zabudowy, z regularnym rynkiem w centrum.

The Sobienie Jeziory Commune, located in the Vistula River valley, overlaps the southwestern part of the district. Widespread orchards covering nearly a two-thousand-hectare area may be a characteristic of the illustrative farming landscape of this commune. They are predominating on the fertile silt of the Vistula drainage terrace. Those orchards and vegetable cultivation are precisely what may a distinct feature of the vicinity on a domestic scale. The production of high-quality fruit places the region at the head of European and Polish

leading producers. Alike the neighbouring Karczew Commune, powerful producer's associations have been developing on the spot in recent years, allowing for effective market competition. The locality of Sobienie, already mentioned in 1297 as a bishop's village, has maintained the past in its name, Sobienie Biskupie. The settlement of Sobienie Jeziory was founded by Jacek Jezierski, Castellan of the Town of Łuków, in the midst of the 18th century. He is said to have changed its character by developing it into a town with a regular market square in the centre.

u góry - above:
Przed kościołem w Sobieniach Jeziorach
- In the front of a church in Sobienie Jeziory

Pałac w Sobieniach Szlacheckich
- *A palace in Sobienie Szlacheckie*
Nad Wisłą - *By the Vistula river*

Wówczas zastynęła z wysokiej jakości kos, produkowanych w pierwszej na ziemiach polskich fabryce, założonej przez właściciela osady. Sto lat później Sobienie Jeziory stały się siedzibą gminy. Znajduje się tutaj kościół parafialny fundacji Karola Jezierskiego, zbudowany w roku 1806. Pozostałością dawnego założenia urbanistycznego jest zabudowa centrum osady skupiona wokół rynku pochodząca z połowy XIX w. W sąsiednich Sobieniach Szlacheckich znajduje się wzniesiony w poł. XIX w. dawny pałac Jezierskich (restaurowany, własność prywatna) w otoczeniu pozostałości parku krajobrazowego. Obok usytuowane są XIX-wieczne budynki gospodarcze dawnego folwarku. Godne wzmianki są Warszawice, jedna z najstarszych miejscowości

regionu (XIII w.). W 1736 r. wzniesiono tutaj drewniany kościółek, kryjący w swym wnętrzu gotycką rzeźbę Madonny, datowaną na lata 1370–80. We wsi Siedzów na uwagę zasługuje dwór Daszewskich (obecnie własność prywatna), zbudowany w końcu XIX w. otoczony rozległym parkiem nad starorzeczem Wisły. Gmina Sobienie Jeziory to również cenne obszary przyrodnicze. Dla ochrony wielogatunkowych, w znacznym stopniu naturalnych drzewostanów w 1996 r. utworzono rezerwat „Wymięklizna” (pow. ok. 64 ha), gdzie dominuje łąg olszowo-jesionowy – ostoja ponad 50 gatunków ptactwa. Planuje się również utworzenie rezerwatu ptaków łągowych, obejmującego 13-kilometrowy odcinek Wisły.

It was in those days that Sobienie Jeziory became famous for scythes manufactured in the first factory in the Polish lands, established by the locality's holder. A hundred years later, it turned the commune's official seat. There is the Karol Jezierski Foundation parish church, erected in 1806. The remnant of the old urbanistic base is buildings in the town centre concentrated around the market square dating from the midst of the 19th century. In adjoining Sobienie Szlacheckie, sited in the remains of a landscaped park is the Jezierski family old palace (a private possession, now restored), built in the mid-nineteenth century. Also nineteenth-century, farm outbuildings of an old grange are situated beside. One of the earliest localities of the region (13th century), Warszawice is worth making a remark, too. A

wooden church that hides Madonna's Gothic sculpture dated 1370–80 in the interior was raised there in 1736. Another architectural sample that deserves notice may be the Daszewski manor house in the village of Siedzów (a private property now), raised in the end of the 19th century and surrounded by a widespread park at the old Vistula riverbed. Evenly, the Sobienie Jeziory Commune is valued for its nature ranges. "Wymięklizna" Nature Reserve (exceeding 64 ha) was created in 1996 for many species and mostly natural stands of trees to be protected. An alder and ash forest growing in a swampy meadow, which is considered a refuge of over fifty fowl species, is prevailing. There are plans to set up a nature reserve of swamp birds, which will encompass a thirteen-kilometre section of the Vistula River.

Gmina Wiązowna / Wiązowna Commune

Gmina Wiązowna zajmuje północną część powiatu, oddzieloną pasem lasów Mazowieckiego Parku Krajobrazowego od warszawskiej gminy Wawer. Wiązowna jest miejscowością znaną już od XVI wieku. Tradycja jej nazwę wywodzi od więzów, czyli kajdan, gdyż osiedlano tu ponoć niegdyś przestępców. Inne źródła wywodzą nazwę miejscowości od licznie niegdyś rosnących tu wiązów, dziś zachowanych głównie na wysokim brzegu Świdra.

Wiązowna zapisała się w polskiej historii jako miejsce kwaterowania księcia Józefa Poniatowskiego w czasie zwycięskiej bitwy pod Ostrówkiem, w czasie kampanii przeciw Austriakom 1809 roku. Położenie przy ważnych drogach na przedpolu stolicy sprawiło, że okolice te były miejscem licznych potyczek i bitew w ważnych dla polskiej historii latach: 1831, 1863, 1939 i 1944. Do wiązowskich zabytków należy klasycystyczny kościół z 1788 roku, w którym znajduje się obraz Wojciecha Gersona przedstawiający świętego Woj-

ciecha oraz zespół pałacowo - parkowy dawnego majątku Lubomirskich z I połowy XIX wieku. Pozostałości dawnych zespołów dworsko-parkowych oglądać można w Gliniance, Gródku, Zamajdanie-Olszynach i Kącku. W Gliniance, posiadającej w przeszłości prawa miejskie, na uwagę zasługuje drewniany kościół z dzwoniczą z połowy XVIII wieku, z wnętrzem kryjącym późnogotycki krucyfiks z poł. XVI w. na belce tęczowej. Przynależność wsi do regionu kołbielskiego dokumentuje izba regionalna ze zbiorami folklorystycznymi. Gmina słynie z organizacji imprez sportowych. Najdłuższą, bo ponad 20-letnią tradycją poszczycić się może wiązowski półmaraton odbywający się corocznie w ostatnią niedzielę lutego. Góraszka natomiast od 1996 roku jest gospodarzem najbardziej znanego w kraju pikniku lotniczego, rodzinnej imprezy, przyciągającej turystów, mieszkańców stolicy i okolic wieloma atrakcjami.

The Wiązowna Commune covers the northern part of the district, separated from the Warsaw Wawer Commune by the belt of the Mazovian Landscape Park forests. Wiązowna has been known as a locality already since the 16th century. The tradition of its name stems from the Polish obsolete word "więzy", that is fetters, for the reason that criminals might have been settled. The other sources claim the origin of the locality's name to come from a mass of elm trees ("wiąz" in Polish, transl. note) that once used to grow on the spot, today mainly preserved on the high Świdra riverbank.

Wiązowna is marked in the Polish history as Prince Joseph Poniatowski's headquarters during the victorious Battle of Ostrówek, in the times of the campaign against the Austrians in 1809. The location at major roads in the foreground of the capital made the vicinity be a place of numerous battles and clashes in such important for the Polish history years as 1831, 1863, 1939 and 1944. The historic buildings of Wiązowna include a Classicist church from 1788, where Wojciech Gerson's

picture which presents Saint Adalbert is found, and a palace and park complex of the old Lubomirski family estate from the first half of the 19th century. The remains of some other old palace and park complexes can be seen in Glinianka, Gródek, Zamajdan-Olszyny and Kęccko. In Glinianka, which used to have civic rights in the past, worth paying attention to is a wooden church with a belfry from the mid of the 18th century, with the interior hiding the Late-Gothic crucifix on the rood-screen beam from the mid-sixteenth century. The regional chamber exhibiting folklore collections documents the affiliation of the village to the Kołbiel Region. The commune prides itself on organising sport events. Wiązowna may boast its sub-marathon of the longest tradition, twenty years' old or more, which is held annually on the last Sunday of February. As for Góraszka, it has been the host of the most known air picnic all over the country since 1996, a family event whose many attractions incite tourists and the capital and its surroundings inhabitants to come along.

Nad malowniczym Świdrem we wsi Glinianka
- By the picturesque Świder River in Glinianka Village

Klasykystyczny kościół parafialny w Wiązownie
- *A Classicist parish church in Wiązowna*
Dawny młyn Adamówka - *The old Adamówka Mill*

Znaczna część obszaru gminy wchodzi w skład Mazowieckiego Parku Krajobrazowego, obejmującego między innymi doliny Świdra i Mieni. Na terenie tym skatalogowano znaczną liczbę znanych pomników przyrody. Wśród nich wyróżniają się 400-letni dąb szypułkowy we wsi Wiązowna o obwodzie pnia wynoszącym 6 metrów oraz dąb „Bartek Mazowiecki” pod wsią Emów. Do naturalnych atrakcji należy rezerwat krajobrazowy „Świder”, obejmujący korytce rzeczne wraz z nadbrzeżnymi terenami. Meandry, bystrza, a nawet wodospady Świdra to ewenement na skalę środkowej Polski.

The greater part of the commune's area comprises the Mazovian Landscape Park, for instance encompassing the river valleys of the Świder and Mienia. Just in the area are found many considerable monuments of nature. Four-hundred-year-old durmast in the village of Wiązowna whose circumference of the trunk is six metres and "Bartek Mazowiecki" Oak (The Mazovian Bartek) nearby the village of Emów differentiate themselves among them mostly. The "Świder" Landscape Reserve that contains the riverbed plus its riverbank ranks among natural delights. The Świder River meanders, places of swift waterflow and even waterfalls are a wide-scale evenement of Central Poland.

Międzynarodowe szlaki drogowe przecinające obszar gminy: Berlin-Warszawa-Moskwa oraz Warszawa-Lublin-Lwów-Kijów i bezpośrednie sąsiedztwo stołecznej aglomeracji sprzyjają lokalizowaniu inwestycji sprawiając, że okolice Wiązowny są jednym z najbardziej atrakcyjnych terenów Mazowsza. Atrakcyjność ta jeszcze wzrośnie po wybudowaniu w niedalekiej przyszłości autostrady Berlin-Warszawa-Moskwa, pełniącej na tym terenie dodatkową funkcję południowej obwodnicy aglomeracji warszawskiej. Dużym zainteresowaniem cieszą się również tereny przeznaczone pod zabudowę rekreacyjną.

The international road routes crossing the commune's territory, such as Berlin-Warsaw-Moscow and Warsaw-Lublin-Lvov-Kiev, as well as the direct neighbourhood of the capital agglomeration are conducive to investing, which makes the vicinity of Wiązowna one of the most engaging areas in Mazovia. That attractiveness is even going to rise when the Berlin-Warsaw-Moscow motorway is built in the nearest future, working extra as the south ring road of the Warsaw agglomeration in the area. The lots intended for recreational development enjoy a broad interest, too.

Czy wiesz że? / Do you know that...

- Najstarsze ślady pobytu ludzi w nizinnej części Polski znaleziono w rejonie ujścia Świdra do Wisły. Kamienne narzędzia łowców reniferów sprzed kilkunastu tysięcy lat znane są archeologom pod nazwą kultury świderskiej.
- Unikalne w skali europejskiej sensacyjne znaleziska archeologiczne pozwalające ustalić chronologię późnego paleolitu Niziny Europejskiej odkryto w pobliżu wsi Podbiel i Całowanie na południe od Karczewa.
- Tuż za progiem Warszawy żyje tradycyjna autentyczna kultura polskiej wsi. Region kołbielski to najbliższy metropolii obszar gdzie można zobaczyć barwne stroje ludowe.
- Uroczysko Joście we wsi Głupianka pod Kołbielą należy do najciekawszych w Polsce dawnych pogańskich sanktuariów.
- Prawdopodobnie najstarszą w Polsce tradycją przetwórstwa mięsnego sięgającą XVI wieku szczyci się Karczew. W czasie II wojny światowej Karczew był głównym dostawcą nielegalnej „rąbanki” dla głodującej Warszawy.
- Prawdopodobnie najbardziej malowniczą XVIII-wieczną polską rezydencję magnacką można zobaczyć w Otwocku Wielkim.
- Największym sadem jabłoni na ziemiach polskich w XIX wieku szczycił się majątek w Otwocku Wielkim.
- Oryginalny i niepowtarzalny, jedyny obok witkiewiczowskiego stylu zakopiańskiego styl polskiej nowożytnej architektury powstał nad Świdrem pod koniec XIX w. Najwięcej drewnianych willi letniskowych w stylu nazwanym przez K.I. Gałczyńskiego – „Świdermajer” można zobaczyć w Otwocku i Józefowie.
- W 1893 roku powstało w Otwocku pierwsze polskie nizinne sanatorium dla chorych na płuca.
- Dawne sanatorium Górewicza w Otwocku jest największym drewnianym budynkiem Europy.
- W Otwocku-Śródborowie znajduje się jedyny w kraju ośrodek wypoczynkowy Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce.
- W Otwocku-Świdrze działa od 1914 roku najstarsze w Polsce Obserwatorium Geofizyczne.
- Pierwszą zelektryfikowaną linię kolejową w Polsce oddano do użytku w 1936 roku. Połączyła ona Warszawę z Otwockiem - „nizinny Zakopanem”.
- W Otwocku-Świerku znajdują się wiodące ośrodki ultranowoczesnych badań naukowych i jedyny badawczy reaktor jądrowy w Polsce.
- Najwydajniejsze naturalne źródło wody na Mazowszu bije w Osiecku.

-
- the earliest traces of man's dwelling in the lowland part of Poland were discovered in the area of the Świder estuary into the Vistula River. Flintstone tools of reindeer hunters dating from before several thousand years are noted by archeologists under the name of the Świder River culture.
 - extraordinary on a European scale, great sensations of archaeology allowing to assign the chronology of the late Paleolithic period of the European Lowlands were found out in Podbiel and Całowanie villages to the south of Karczew.
 - just in the rear of Warsaw exists the live traditional and authentic culture of the Polish village. The region of Kołbiel where colourful folk dress can be seen is the nearest range to the metropolis.
 - the Joście Isolated Range in Głupianka village nearby Kołbiel belongs to the most interesting relic pagan sanctuaries in Poland.
 - probably, Karczew may boast the oldest tradition of meat processing in Poland, reaching to the 16th century. During the Second World War, Karczew was the chief supplier of illegal butchered meat, the so-called “rąbanka”, for Warsaw dying from hunger.
 - what possibly may be the eighteenth-century Polish magnate mansion of the most charming scenery of all can be seen in Otwock Wielki.
 - an estate in Otwock Wielki boasted the largest apple orchard in the Polish lands of the 19th century.
 - besides Stanisław Witkiewicz's style of Zakopane, the only original and unusual style of Polish modern architecture appeared by the Świder River) at the end of the 19th century. The majority of wooden summer villas raised in the so-called by Konstancy I. Gałczyński “Świdermeier” style of design can be seen in Otwock and Józefów.
 - the first Polish lowland health resort for the suffering from lung diseases was founded in Otwock in 1893.
 - the old Abram Górewicz's Spa in Otwock is the biggest wooden construction in Europe.
 - one and only in the country, the holiday resort of the Jews Social and Cultural Association in Poland is located in Otwock-Śródborów.
 - the oldest Geophysical Observatory in Poland has operated in Otwock-Świder since 1914.
 - the first electrified rail line in Poland was open for public use in 1936. It joined Warsaw to Otwock which is thought “lowland Zakopane”.
 - leading centres of ultramodern scientific research and the only research nuclear reactor in Poland are found in Otwock-Świerk.
 - the most efficient natural fountainhead of all in Mazovia springs in Osieck.

Ten dom w Świdrze „zagrał” już w kilku filmach
- *This house in Świder has played a part in many films*
Dawne uzdrowisko Garewiczka w Otwocku
- *The old Abram Górewicz Spa in Otwock*

- Do najczęściej przedstawianych polskich drzew należał rosnący na terenie Józefowa pomnikowy dąb noszący imię admirała Józefa Unruga. Uwieczniono go na międzywojennym banknocie stużłotowym.
- Rozległe sady w gminach Karczew i Sobienie-Jeziory wraz z sadowniczym okręgiem grójeckim współtworzą największy sad jabłoniowy Europy.
- Wieś Glinki i jej okolice w gminie Karczew są największym producentem znakomitej jakości pomidorów w Polsce. Corocznym świętem połączonym z festynem w Glinkach jest Dzień Pomidora.
- Karczew jest jedynym mazowieckim miastem, w którym obok nazwisk w powszechnym użyciu są zwyczajowe przydomki.
- Do najbardziej malowniczych w Polsce drewnianych obiektów sakralnych należy kaplica w Radachówce pod Kołbielą.
- Kilka otwockich kościołów zbudowanych w ostatnim ćwierćwieczu należy do najciekawszych architektonicznie obiektów sakralnych w Polsce.
- Lotnisko w Góraszce pod Wiązowną od 1996 roku jest miejscem najbardziej znanych w Polsce pokazów lotniczych.
- Kompleks oświatowo-rekreacyjny w Józefowie, z gimnazjum, basenem, halą sportową, boiskiem z tartanową bieżnią zyskał zaszczytne miano krajowej Budowy Roku 2003.
- Malownicze krajobrazy powiatu otwockiego wielokrotnie wykorzystywano jako plenery filmowe. Kręcono tu: „Panny z Wilka”, „Pan Tadeusz” i „Zemsta” A.Wajdy, „Pułkownik Kwiatkowski” oraz „Sława i Chwała” K.Kutza, „Chopin, Pragnienie Miłości” J.Antczaka, „Wtorek” W.Adamka, „Białe Małżeństwo” - Magdaleny Łazarkiewicz, „Prawo Ojca” M.Kondrata, „Pogranicze w ogniu” A.Konica.

-
- named after Admiral Jozef Unrug, the monumental oak that grows in the area of Józefów used to be one of the most often presented Polish trees. The one-hundred-zloty bank note of the inter-war period of the late century commemorates it.
 - extensive orchards in the Communes of Karczew and Sobienie-Jeziory and the orchard district of Grójec collectively make up the greatest apple orchard of Europe.
 - the village of Glinki and its neighbourhood in the Karczew Commune are the biggest producer of fine-quality tomatoes in Poland. The Tomato Day is an annual festival with a related fair in Glinki.
 - Karczew is one of Mazovian cities where popular nicknames are in common use besides names.
 - a chapel in Radachówka nearby Kołbiel belongs to the most picturesque sacral objects in Poland made of wood.
 - a few Otwock churches erected in the last quarter of the late century are reckoned the most interesting sacral structures in Poland, if taking architecture into account.
 - the airport in Góraszka nearby Wiązowna has been the place most noted in Poland for its air shows since 1996.
 - an educational and recreational complex in Józefów, including a junior school, swimming pool, sport gym, plus a playing field with a tartan running track, was honoured with the prestigious title of the Construction of the Year 2003.
 - viewable landscapes of the Otwock District have many a time served as open-air film settings. Such camera pictures were made there as "The Young Girls of Wilko", "Pan Tadeusz" and "Zemsta" ("Revenge") directed by Andrzej Wajda, "Colonel Kwiatkowski" and "Fame and Glory" by Krzysztof Kutz, "Chopin, Desire for Love" by Jerzy Antczak, "Tuesday" by Witold Adamek, "White Marriage" by Magdalena Łazarkiewicz, "Father's Law" by Marek Kondrat, and lastly, "The Borderland on Fire" directed by Andrzej Konic.

Ważne adresy i telefony

Major addresses and telephone numbers

Starostwo Powiatowe w Otwocku

ul. Górna 13, 05-400 Otwock,
tel. 022 779 32 95, fax 022 779 32 95
e-mail: promocja@powiat-otwocki.pl
www.powiat-otwocki.pl

Oświata Powiatowa w Otwocku

ul. Karczewska 37, 05-400 Otwock
tel. 022 719 48 27, 022 779 29 52
fax 022 779 40 69
e-mail: sekretariat@opotwocki.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

ul. Karczewska 37, 05-400 Otwock
tel. 022 719 48 10, 022 719 48 12
fax 022 779 24 33
e-mail: pcpr.otwocki@neostrada.pl

Zarząd Dróg Powiatowych

ul. Bohaterów Westerplatte 1, 05-480 Karczew
tel. 022 780 64 21

Urząd Gminy w Celestynowie

ul. Regucka 3, 05-430 Celestynów
tel. 022 789 70 60, 022 789 70 86, 022 789 71 19
fax 022 789-70-11
www.celestynow.pl
e-mail: ug@celestynow.pl

Urząd Gminy w Osiecku

Rynek 1, 08-445 Osieck
tel. 025 685 70 26, 025 685 70 96
fax 025 685 70-90
e-mail: gminaosiecki@wp.pl

Urząd Miasta Józefowa

ul. Kardynała Wyszyńskiego 1, 05-420 Józefów,
tel. 022 779 00 00, fax 022 779 00 15
e-mail: um@jozefow.pl

Urząd Miasta w Otwocku

ul. Armii Krajowej 5, 05-400 Otwock
tel. 022 779 20 01 do 06
fax 022 779 42 25, 022 788 44 71
www.otwocki.pl
e-mail: umotwocki@otwocki.pl

Urząd Miejski w Karczewie

ul. Warszawska 28, 05-480 Karczew
tel. 022 780 65 16, 022 780 65 68, 022 780 61 66
fax 022 780 65 36
www.karczew.pl
e-mail: um@karczew.pl

Urząd Gminy w Sobieniach Jeziorach

ul. Garwolińska 16, 08-443 Sobienie Jeziory
tel. 025 685 80 90, fax 025 685 80 92
e-mail: gminasj@gminasj.pl

Urząd Gminy w Kołbieli

ul. Szkolna 1, 05-340 Kołbiel
tel. 025 757 39 92 do 96
fax 025 757 39 97
www.kolbiel.pl
e-mail: gmina_kolbiel@wp.pl

Urząd Gminy w Wiązownie

ul. Lubelska 59, 05-462 Wiązowna
tel. 022 789 01 67, 022 789 03 62, 022 789 01 28
www.wiazowna.pl
e-mail: urzad@wiazowna.com.pl
e-mail: wiazowna@gminy.pl

85-055 Bydgoszcz
ul. Podolska 1
tel. (0-52) 322 52 75
www.signum.bydgoszcz.pl

Wydawca: **Wydawnictwo „SIGNUM”** - Bydgoszcz, ul. Podolska 1
tel./fax 052 322 52 75, e-mail: signum@lco.pl
www.signum.bydgoszcz.pl

„Powiat Otwocki”

Rok wydania 2006

Publikację wydano na zlecenie i przy udziale Starostwa Powiatowego w Otwocku

tekst: Jerzy Szczęśniak

fotografie: Jerzy Szczęśniak, Andrzej Dobrowolski, Marcin Kucharzewski, Przemysław Olszewski,
archiwum „Linia Otwockiej”, archiwum Urzędu Miasta Józefowa, Zbigniew Wróbel

opracowanie graficzne i dtp: Wanda Jaworska, Klaudiusz Jaworski

promocja: mgr Edward Kostrzewski

druk: Poligrafia „Color Print” - Bydgoszcz

Wydawnictwo nie ponosi odpowiedzialności za aktualność informacji zamieszczonych w publikacji oraz za treść zamieszczonych reklam.

